

Институт за књижевност и уметност
Одељење за историју српске књижевне критике и метакритике
Одељење за упоредна истраживања српске књижевности

Завод за проучавање културног развика

КЊИЖЕВНОСТ И СТРИП

30. март – 2. април 2023.
Београд

уредили
Владан Бајчета и Тијана Тропин

ИНСТИТУТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ
И УМЕТНОСТ

ЗАПРОКУЛ

30. март, четвртак

ПРОГРАМ

Распоред излагања у библиотеци Института за књижевност и уметност.
Време излагања је ограничено на 15 минута.

9:00 Уводна реч

9:30 Општи приступ

Председава др Владан Бајчета

Мр Бобан Савић Гето „Стрип као *gesamtkunstwerk*“
Др ум. Драгана Купрешанин, „Приступачни сценарио: Увођење књижевног дела у структуру инклузивног стрипа“
Проф. др Сава Дамјанов „Аутопоетичко-стрипоетички“

10:15 Дискусија и пауза

10:30 Почети српског стрипа

Председава др ум. Драгана Купрешанин

Др Александар Пејчић „Брана Цветковић и почети стрипске уметности“
Др Предраг Тодоровић „Тарцанета“
Проф. др Ирина Антанасијевић „Стрип и пропаганда периода окупације (1941–1944)“
Мр Васа Павковић „Стрип и идеологија Едиција *Никад робом* и њене идеје“

11:30 Дискусија и пауза

11:45 Савремени графички роман

Председава др Александар Пејчић

Др Лука Ракојевић „Потрага за осмијехом Латинске Америке“
Мср Милош Зарић „Компаративна и антрополошка анализа романа *Времејлов* и стрипа *В као Венгејша*“
Др Бојана Аћамовић „Следећи црвене нити: инфраструктура графичког наратива у Лемировој *Књизи о лавиринћу*“
Нађа Павлица „Супермен међу звездама: Импликације поседовања моћи“

12:45 Дискусија и пауза

13:15 Стрип и детињство

Председава др Тијана Тропин

Мср Мина Радовановић „Туде Јансон и *Мумијеви*: од недељног стрипа до визуелног идентитета нације и филозофије живљења“
Др Владан Бајчета „Дјечји снови у књижевности и стрипу: од Јосифа до Малог Нема“

MA Dragana Radanović, Roel Vande Winkel, Nancy Vansielegem „You draw like a child! Interrogating aetnonormative tendencies in imitations of children’s drawings in graphic narratives“

14:15 Женска страна стрипа

Председава др Бојана Аћамовић

MA Dragana Radanović, Jana Adamović Yana „Where are female comics authors in Serbia? At home“

Др Јелена Милинковић „Персеполис: девојачки роман“

Др Зоја Бојић „Корто Малтезе и Мед Кортес“

15:00 Крај првог дана, ручак

Распоред у Галерији Завода за проучавање културног развитка

17:00 Свечано отварање КИС Самита

Поздравна реч: Марко Крстић, директор Запрокула

Говориће:

Младен Весковић, начелник сектора за савремено стваралаштво

Министарства културе

Катрин Фодри, аташе за културу Француског института у Србији

Винсент Еш (Vincent Eches), директор Међународног центра за стрип

и илустрацију у Ангулему, Француска (онлајн обраћање)

17:30 Панел I: Како институционализовати стрип? Прва сесија

Стрип аутори:

Алекса Гајић, стрип аутор и илустратор

Павле Зелић, стрип сценариста

Марко Стојановић, стрип сценариста

Ана Петровић, стрип ауторка

Милета Поштић, стрип аутор и илустратор

Бобан Савић Гето, стрип илустратор

19:00 Панел I: Како институционализовати стрип? Друга сесија

Стрип аутори:

Саша Ракезић алиас Александар Зограф, стрип аутор и илустратор

Дејан Стојиљковић, стрип сценариста

Јана Адамовић Кордеј Јана, стрип ауторка и илустраторка

Стеван Субић, стрип аутор и илустратор

Нађа Тиодоровић, стрип ауторка

Модератор панела Марко Крстић, директор Запрокула

20:30 Отварање изложбе

Репрезентација Србије у стрипу

Аутори изложбе: Алекса Гајић, Игор Марковић и ауторски тим

Запрокула

Учествују: Алекса Гајић, Игор Марковић, Марко Крстић

Распоред излагања у библиотеци Института за књижевност и уметност.
Време излагања је ограничено на 15 минута.

9:00 Стрип и историја (уметности)

Председава др Зоја Бојић

Др Мирјана Глигоријевић Максимовић „Историја и уметност у стриповима о Астериксу“

Иван Милековић „Антика и идеологија на стрипу: *Ахурамазда на Нилу* у контексту рецепције антике“

Мср Јована Иветић „Једна наратолошка перспектива читања иконе са житијем Стефана Дечанског сликара Лонгина“

Мср Милош Живковић „*Александар, Слуга и Извор живоћа* (*Alexander, The Servant and the Water of Life*) Ремене Ји и традиција *Александриде*“

10:00 Дискусија и пауза

10:15 Неоавангарда и стрип

Председава др Бојан Јовић

Мср Александра Секулић „Текстуалне праксе колектива Космопловци“
Мирко Кокир „Неоавангардни алтернативни експеримент – антинаративни стрип Славка Матковића“

Др Милош Јоцић „Селотејп стрипови: преглед стрипова и стрип техника у прози српске неоавангарде и постмодерне“

Др Даница Јевђовић „Нелинеарни наратив у стрипу: Веза између бележења сећања и хипермедиа“

11:15 Дискусија и пауза

11:45 Књижевност и стрип I

Председава др Даница Јевђовић

Проф. др Предраг Петровић „Корто Малтезе као књижевни јунак“
Др Бојан Јовић „(Покретне) слике Београда (будућности)“

Др Кристијан Олах „Стрип од речи“

Др Тијана Тропин „Илустровани романи: о неким везама илустрације и стрипа“

12:45 Дискусија и пауза

13:15 Књижевност и стрип II

Председава др Милош Тасић

Проф. др Ана Дошен „Адаптација нихилизма: од егзистеницијалистичког ужаса у новели *Нечовек* до свепрожимајућег хорора у манги *Никад човек*“

Др Драган Бабић „Фланер, детектив и скитница у роману и стрипу
Град од сџакла Пола Остера“

Мср Тијана Јовановић „Преводи књижевних и културних референци у
стрипском серијалу *Плашић и очњаџи*“

14:00 Преображаји традиције

Председава др Ана Дошен

Мср Павле Зељић „Стрип серијал *Дружина Дарганели*, или – како смо
доцртавали лектиру“

Мср Драгана Димитријевић „Марко Краљевић: карактеризација
стрипског јунака у стрип-серијалу *Вековници*“

Др Милош Тасић, проф. др Душан Стаменковић „Мултимодална
адаптација народне приповетке *Баш-челик*: од бајке до стрипа и
илустроване књиге“

14:45 Закључна дискусија, ручак

Распоред у Галерији Завода за проучавање културног развика

17:00 Панел II: Како формирати званичну стрип сцену? Прва сесија

Стрип издавачи, критичари и теоретичари:

Игор Марковић, главни уредник издавачке куће „System Comics“

Моника Хусар, директорка Агенције КомуникАрт

Зоран Стефановић, теоретичар и историчар стрипа

Никола Драгомировић, стрип критичар и уредник издавачке куће
„Чаробна књига“

Милош Симић, уредник блога „Стрип блог“

Андрија Михајловић, стрип критичар и content creator YouTube канала
„PreliStAvanje“

18:30 Панел II: Како формирати званичну стрип сцену? Друга сесија

Стрип издавачи, критичари и теоретичари:

Марија Ристић, историчарка уметности и ликовна критичарка

Слободан Ивков, стрип теоретичар и ликовни критичар

Душан Младеновић, главни уредник издавачке куће „Весели четвртак“

Горан Лакићевић Костровић, уредник издавачке куће „Бесна кобила“

Марина Мирковић, новинарка Вечерњих новости

Јелена Вучић, стрип ауторка, аниматорка и манга уредница

Модератор панела Марко Крстић, директор Запрокула

20:00 Промоција књиге

Слобода! Једнакост! Сџриј!: српско-француски односи у уметности
визуелној и рийоведану, Зоран Стефановић (Завод за проучавање
културног развика, 2022, француско издање, 2023, српско издање)

Учествују: Момчило Мома Рајин, историчар уметности и председник

Удружења стрипских уметника Србије, Марко Крстић, директор

Запрокула и аутор Зоран Стефановић

1. април, субота

ПРОГРАМ III

Распоред у Заводу за проучавање културног развитка

14:00 Продајни стрип салон

Учествују стрип издавачи из Србије:

SYSTEM COMICS, GOLCONDA, STALKER, LOKOMOTIVA, NAJKULA, MACONDO, DARKWOOD, FORMA B COMICS, KOMIKO, BELI PUT, DIBIDUS, VESELI ČETVRTAK, BESNA KOBILA

18:00 Промоција

Стрип у књизи – Промоција илустрованог романа *Прајмња* Јелена Вучић

19:00 Филмски програм

ПОСЛЕДЊА АВАНТУРА КАКТУС БАТЕ (2018), режија Ђорђе Марковић, продукција Tuna Fish Studio

2. април, недеља

ПРОГРАМ IV

Распоред у Заводу за проучавање културног развитка

14:00 Продајни стрип салон

Учествују стрип издавачи из Србије:

SYSTEM COMICS, GOLCONDA, STALKER, LOKOMOTIVA, NAJKULA, MACONDO, DARKWOOD, FORMA B COMICS, KOMIKO, BELI PUT, DIBIDUS, VESELI ČETVRTAK, BESNA KOBILA

18:00 Филмски програм

ТЕХНОТАЈЗ: ЕДИТ И ЈА (2009), режија Алекса Гајић, продукција Yodi Movie Craftsman Black, White & Green studio

УЧЕСНИЦИ И ПАНЕЛИСТИ

**Ирина Антанасијевић „Стрип и пропаганда периода окупације
(1941–1944)“**

Сажетак: Реферат планиран као кратак преглед пропагандних стрипова периода окупације. Циљ рада – направити један корак ка систематизацији пропагандног стрипа и разврстати њега не само хронолошки, а пре свега систематски (по облику, начину пропаганде, и сл.) За рад је коришћен материјал, који ће први пут бити презентован у ајавности (реч је о архивском материјалу из НБС, који сам прошле године пописала и извршила атрибуцију).

Ирина Антанасијевић (Северодоњецк СССР, 1965) – руски и српски филолог, књижевни критичар, преводацац. Доктор филолошких наука од 2002. и професор од 2004. године. Научна интересовања: фолклор и постфолклор, визуелна књижевност и визуелни текст, поетика стрипа, илустрација, књижевност за децу, историја руске емиграције. Почасни доктор Тјумењског универзитета. Државна награда Русије – Медаља Пушкина (24. новембар 2021) – за велики допринос промоцији руског језика и руске културе у Србији.

Бојана Аћамовић „Следећи црвене нити: инфраструктура графичког наратива у Лемировој *Књизи о лавиринћу*“

Сажетак: Предмет анализе је графички роман *Књига о лавиринћу* (*Mazebook*, 2022) канадског аутора Џефа Лемира. Лемирова прича о оцу који након мистериозног телефонског позива креће у потрагу за прерано преминулом кћерком садржи различите интертекстуалне референце, од грчке митологије до савремене америчке и светске књижевности. Ми ћемо се овде позабавити онима који се односе на „инфраструктуру“ стрипа, у тематском и формалном смислу оспојену кроз мотив лавиринта. Теоријско полазиште су новије студије о инфраструктури као културолошком феномену и начинима на које је она заступљена у књижевности и другим уметностима (Д. Дејвис; Б. Ларкин; Л. Берлант). У случају Лемировог графичког романа, лавиринт носи бар троструко значење: упућује на јунаково кретање кроз град, метафора је за његову изгубљеност у изнова проживљаваној трауми, а имплициран је и у читаочевом кретању кроз сам стрип, у редоследу читања панела сугерисаном црвеном нити која се провлачи кроз целу књигу.

Бојана Аћамовић (Сарајево, 1985). Основну школу и гимназију завршила у Чачку. Године 2007. дипломирала на Катедри за енглески језик и књижевност Филолошког факултета у Београду. Мастер студије из енглеске књижевности завршила на Филозофском факултету у Новом Саду 2010. одбранивши рад „Непоуздани приповедачи у романима *Срце таме*, *Бледа вајира* и *Флоберов њајџај*“. Докторску дисертацију „Поезија Волта Витмана у контексту књижевне авангарде у Србији“ одбранила на Филолошком факултету у Београду 2018. Научна је сарадница Института за књижевност и уметност. Бави се компаративним и интердисциплинарним истраживањима у области англофоне књижевности и културе.

Драган Бабић „Фланер, детектив и скитница у роману и стрипу *Град од сџакла* Пола Остера“

Сажетак: Као једна од истакнутијих фигура о којој су писали Едгар Алан По, Шарл Бодлер и Валтер Бенјамин, лик фланера од средине XIX века привлачи пажњу песника, прозаиста, есејиста и истраживача књижевности. Уз примарну улогу фланера – човека који хода урбаним простором и у ком се осећа пријатно и удобно – фланер се јавља и у неколико других инкарнација, као детектив и скитница, што је случај и у роману *Град од сџакла* Пола Остера из 1985. године, првом делу његове *Њујоршке џирилоије* из 1987. Ликови фланера, детектива и скитнице снажно фигурирају у протагонисти Данијелу Квину, преплићући се и заједно дајући нову дефиницију ове старе фигуре. Уз то, у стрипу који је настао инспирисан ових романом и који је, у сарадњи Остера, Пола Корасика и Дејвида Мацукелија, објављен 1994, ове три фигуре се јављају заједно, појачавајући утисак главног јунака и његовог прозно-стрипске приче. Овај рад ће анализирати појаве фланера, детектива и скитнице у роману *Град од сџакла* и стрипу који је настао на основу њега, покушавајући да изведе закључке о сличностима и разликама између њих, као и разлозима за другачију представу у два различита, али допуњујућа формата.

Драган Бабић (Карловац, 1987) Основне, мастер и докторске студије завршио на Филозофском факултету у Новом Саду. Бави се есејистиком и књижевном критиком, главни је уредник часописа Домети и програмски уредник Сомборског књижевног фестивала. Објавио је две збирке Твитер прича (2014. и 2017) и студију *Императив новума: Први свейски рај и српској и англоамеричкој међурајној џрози* (2021), приредио је књиге Давида Албахарија и Михајла Пантића, као и неколико прозних антологија.

Владан Бајчета „Дјечји снови у књижевности и стрипу: од Јосифа до Малог Нема“

Сажетак: Од библијске легенде о Јосифу (дјечји) снови у књижевности играју важну улогу. Неке од канонских књижевних нарација засноване су на ониричким визијама њихових младих протагониста, попут *Алисе у земљи чуда* (1865) или *Пејра Пана* (1902). Пионирски рад Виндзора Мекеја *Мали Немо* (1905–1914) придружује се, у сфери стрипа, овој умјетничкој традицији. Заснивајући интерпретацију поменутих и других репрезентативних дјела у назначеном тематском низу на теоријским поставкама К. Г. Јунга и Бруна Бетелхајма, понуђеним у дјелима *Дјечји снови* (1936–1940) и *Значење бајки* (1976), рад се фокусира на иманентну анализу Мекејевих најуспјелијих, односно најрепрезентативнијих стрипских табли, посвећених од почетка до краја сновима Малог Нема.

Владан Бајчета (Босанска Крупа, 1985). Основну школу и гимназију завршио у Пљевљима. Дипломирао на групи за српску и светску књижевност Филолошког факултета Универзитета у Београду, где је завршио мастер и докторске академске студије. Виши је научни сарадник Института за књижевност и уметност у Београду на Одељењу за историју српске књижевне критике и метакритике. Објављене књиге: *Борислав Михајловић Михиз: кријичар и њисац* (2021); *Non omnis moriar: о њоезији и смрти у ојусу Владана Деснице* (2022).

Зоја Бојић „Корто Малтезе и Мед Кортес“

Сажетак: У овом раду кроз детаљну ликовну анализу разматра се питање инспирације која премошћава различите жанрове уметничког ликовног изражавања. Графичке новеле ликовног уметника и писца Уга (Хуга) Прата (1927–1995), чији је јунак морепловац и путник Корто Малтезе представљају значајни допринос историји стрипа и, у ширем смислу, историји графичке уметности. Модна кућа *Мег Корџес* коју је у Сиднеју у Аустралији раних 2000-их основала тада млади професионални модни дизајнер Мира Вуковић, имигрант из Сарајева, већ по свом имену упућује на инспирацију ове уметнице. У многим интервјуима Мира Вуковић, добитник највећих награда за свој рад у том периоду, тако је и именовала ове графичке новеле, популарне широм света али које су релативно мало познате широј аустралијској публици. Та инспирација је такође очигледна на самим уникатним делима или делима у малим серијама које је ова модна кућа производила током прве деценије 21. века а њен одјек затим може да се прати у широј, комерцијалној конфекцијској производњи других модних кућа са којима је у том периоду сарађивала Мира Вуковић.

Зоја Бојић (1963) је историчар уметности, научни саветник у Институту за књижевност и уметност у Београду. Аутор је 14 научних монографија и већег броја научних радова. Учествовала је у раду тридесетак међународних научних конференција у Аустралији, Србији, Ирану, Индији, Британији, Француској и другим земљама. Њена примарна поља интересовања су уметност европске антике и њена историографија, као и питања појмова културне меморије, аутохтоног стваралаштва и културног прожимања у ликовној пракси.

Мирјана Глигоријевић Максимовић „Историја и уметност у стриповима о Астериксу“

Сажетак: Први из серије стрипова о Астериксу Галу појавио се 1959. године у часопису *Пилоџи* (*Pilote*). Текст је писао Рене Госини, а цртао је Албер Удерзо. Овај стрип је убрзо постао веома популаран и изашло скоро 40 свезака, а снимљено је и неколико филмова. Ови стрипови спадају у жанр комично-историјског стрипа. У читавој серији радња је смештена у време после 50. године п.н.е, након Галских ратова и освајања Галије, за време владавине Јулија Цезара. Догађања започињу у једином неосвојеном галском селу Галовијуму у римској провинцији Арморика, данашњој Бретањи. Авантуре главних јунака, Астерикса и Обеликса, као и њихових сународника, преносе се из Галије и у друге крајеве и земље: Египат, Британију, Грчку, Шпанију, Корзику, Швајцарску, Белгију, Немачку, Индију, Америку... Аутори овог стрипа су на занимљив начин представили различита окружења својих јунака, почев од изгледа, обичаја, па до језика. При томе су у своје стрипове уносили податке о римском добу, вешто их комбинујући са сазнањима из каснијих времена, карактеристичним за различите крајеве у које су смештали догађаје. Одабирали су са великом пажњом, знањем и смислом за детаље, истините историјске чињенице и поједина постојећа уметничка дела, прилагођавајући их својим причама али и знањима читалаца. Тако су поред података који одговарају савременим, извесни коришћени као антиципације каснијих догађаја, споменика, чак и личности. Настojeћи да оживе једно давно доба, аутори су, осим жеље да забаве своје читаоце, својим причама и цртежима приказали бројне важне податке којима су развијали машту и побуђивали интересовања за историју и уметност не само римског доба, већ и каснијих времена у различитим срединама.

Мирјана Глигоријевић Максимовић рођена је у Београду где се и школовала. На Филозофском факултету у Београду, на Одељењу за историју уметности, завршила је основне студије, магистрирала је и одбранила рад „Сликарство XIV века у манастиру Трескавцу“, а докторирала и одбранила тезу „Циклус Дела апостолских у византијском сликарству“ из области српске и византијске средњовековне уметности. За време студија добијала је више годишњих награда за одлично студирање, а за дипломски рад „Пјер Антонио Палмерини“ добила је награду Збирке Павла Бењанског. Усавршавала се у Италији, Француској и Немачкој. Учествовала је са саопштењима на византолошким конгресима у Бечу, Паризу, Лондону, Београду, као и на различитим међународним конгресима и симпозијумима.

Сава Дамјанов „Аутопоетичко-стрипоетички“

Сажетак: Аутор се у свом раду бави употребом елемената стрипске уметности у властитој књижевној пракси. Реч је како о инкорпорирању делова постојећих стрипова у књижевни текст, тако и оних који су настајали изворно за потребе појединих његових дела. Такође, пажња је посвећена утицају стрипске наратије на (сопствену) поетику приповедања и на нека општа питања подударности поступака ове две уметности.

Сава Дамјанов (Нови Сад, 1956) српски је књижевник, историчар књижевности и професор емеритус на Универзитету у Новом Саду. Пише прозу, књижевнокритичке и књижевноисторијске радове. Његов уметнички, научни и педагошки рад обележава превредновање и реинтерпретација српског књижевног наслеђа.

Драгана Димитријевић „Марко Краљевић: карактеризација стрипског јунака у стрип-серијалу *Вековници*

Сажетак: У уводном делу рада биће побројане неке од стрипских адаптација Марка Краљевића, како би се истакла периодичност и значај ранијих адаптација, а самим тим и сагледало како се кроз деценије осмишљавала и допуњавала карактеризација јунака. Улога *Полићкиној Забавника*, часописа који промовише стрипску уметност, биће споменута као један од момената настајања овог стрипа. Рад ће описати разлику и сличности између епске и стрипске карактеризације чувеног јунака. Сам лик јунака биће осветљен кроз књижевну, као и ликовну анализу. Један део рада приказаће удео ликовног у изградњи амбијента, лика и дешавања. Анализа теме обухватаће одређене албуме датог стрипа (због великог броја стрип-албума), стога ће у центру збивања поред Марка, бити и описан његов сапутник Чен као његов антипод. Остали јунаци у стрипском универзуму огледаће се само кроз однос са Марком Краљевићем. Однос стрипа и књижевности, интертекстуалност, однос стрипа и музике, нарација у стрипу, религијска мисао, само су неки од елемената који ће бити заступљени током раслојавања овог стрип-серијала. Напоследку, говориће се о успелој стрипској адаптацији, конзистентности лика и новинама које је сценариста унео у лик Марка Краљевића.

Драгана Димитријевић је рођена 1992. године у Лесковцу. Завршила је Гимназију (друштвено-језички смер) у Лесковцу, те основне и мастер студије на Филолошком факултету Универзитета у Београду, на студијском програму Српска књижевност и језик. Током студија фокусирао се на истраживање и усавршавање знања о фантастици, а своје интересовање за поље стрипа продубила је мастер студијама. У оквиру мастер рада „Уникатан универзум *Вековника*“ била је усмерена на анализу првог албума *Вековника*, сагледавању ликовног и литерарног у изградњи ликова, коришћењу термина из области стрипа и анализи појединих кадрова. Део је лесковачке школе стрипа „Никола Митровић Кокан“, где као лектор сарађује на одређеним издањима. Као лектор радила је на следећим књигама: *Јуџи и сџипиј у теорији*, *До њакла и назад*, као и у неколико бројева часописа *Strip Pressing*. Тренутно сарађује на новом броју стрипа *Вековници*.

Ана Дошен „Адаптација нихилизма: од егзистеницијалистичког ужаса у новели *Нечовек* до свепрожимајућег хорора у манги *Никад човек*“

Сажетак: У раду се упоредном анализом новеле *Нечовек* (1948) Осамуа Даззаја и манга адаптације *Никад човек* (2017) Ђунђија Ита разматра питање нихилизма у јапанском контексту. Једно од најзначајних дела послератне јапанске књижевности, вишеструко адаптирано у манга формат током трећег миленијума, у Итовој интерпретацији досеже хорорични пароксизам нихилистичког субјекта. Мрачна ликовност манге интензивира кошмарну злокобност индивидуе, у новели идејно заступљену путем стално присутне егзистеницијалистичке кризе, и уводи додатну комплексност у питање безизлазно језовитог бивствовања. Такозвана логоцентрична скупеност књижевног дела превазилази се у стрипској адаптацији, додајући још једну димензију овом наративу. Не само да Ито главног јунака Даззајеве „аутобиографске фикције“ суочава са самим писцем новеле, већ га поставља у позицију онога који сведочи о реалности Даззајевог самоубиства. У фокусу оба дела јесте неклишеизирана аутсајдерска фигура која се ужасава „логике света“ и чија се неприлагођеност може тумачити ван радикалног неконформистичког става, а више у онтолошком смислу. Књижевни предлог и манга адаптација се разматрају у складу са становиштем Кеиђија Нишитанија да је нихилизам постао јапанска „историјска актуелност“, односно кључан за превазилажење унутрашње празнине настале као последица незауостављиве вестернизације чиме је Јапан „заборавио“ властиту суштину.

Ана Дошен дипломирала је 2004. године на Катедри за јапански језик и књижевност Филолошког факултета, Универзитета у Београду, где исте године уписује постдипломске студије током којих се стручно усавршавала у Јапану као стипендиста Јапанске фондације. Докторирала је на Факултету за медије и комуникације Универзитета Сингидунум, на смеру Трансдисциплинарне студије савремене уметности и медија. Учествовала је на бројним међународним конференцијама и објављивала више десетина радова у различитим водећим научним часописима и зборницима из области теорије медија, студија културе, филма и књижевности. Запослена је у звању ванредног професора на Факултету за медије и комуникације у Београду.

Милош Живковић „*Александар, Слуга и Извор живота*“
(*Alexander, The Servant and the Water of Life*) Ремене Ји и
традиција *Александриде*“

Сажетак: Графичку новелу *Alexander, The Servant and the Water of Life* ауторка Ремена Ји (Reimena Yee) назива „Романом о Александру 21. века“. Планирани рад тумачио би начин на који стипска адаптација (објављен је први од четири планирана тома), усредсређена на епизоду о владаревој потрази за Извором живота, комуницира са књижевном и ликовном традицијом легенде о Александру Македонском. Њени одабрани цртежи укључени су и у поставку изложбе *Alexander the Great: The Making of a Myth* Британске библиотеке што указује на важност стрипа као медија преношења древне приче. Ји наводи и коментарише коришћене књижевне изворе, њен блог и транскрипт стрипа због тога би били укључени у студију. Кроз тумачење би се размотрило како ауторка мења, преузима, дорађује или домаштава наслеђене мотиве и епизоде (кроћење Букефала, Олимпијске игре, царева анабаза, побуна војника на Хифазису...) Графичка новела рекреира и познате илуминације средњовековних рукописа Александриде, користећи грчке, јерменске, персијске, француске, енглеске манускрипте као инспирацију за свој уметнички израз, што би такође било предмет анализе.

Милош Живковић (Београд, 1989). Дипломирао на Филолошком факултету Универзитета у Београду 2014. године са темом „Путовање Александра Великог у Александриди“, а 2016. године одбранио мастер рад „Настајак Српске Александриде – христијанизација (византинизација) античког Романа о Александру“. Добио је прву Бранкову награду Матице српске за рад „Свет Физиолога“ школске 2009/10. године, награду Владан Недић за најбољи семинарски рад из народне књижевности школске 2008/09. године и другу награду на конкурс за есеј о Дису чачанске библиотеке (52. Дисово пролеће). Од јануара 2017. година запослен на Институту за књижевност и уметност као истраживач-приправник на пројекту „Српска књижевност у европском културном простору“. Завршио је докторску дисертацију „Српска Александрида и византијске редакције Романа о Александру (α и ε верзија)“ на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Говори енглески језик. Пише прозу.

Милош Зарић „Компаративна и антрополошка анализа романа *Времејлов* и стрипа *В као Венгејџа*“

Сажетак: Компаративном анализом стрипа *В као Венгејџа*, чији су творци писац и стрипски сценариста Алан Мур и цртач Дејвид Лојд, и романа *Времејлов* писца Херберта Џорџа Велса, могуће је установити да се сличност међу тим делима, која се везују за контекст британског друштва у различитим историјским периодима, огледа у поступку конструисања њихових наративно-семантичких структура, који се показује интригантним, у истраживачком погледу, због чињенице да се ради о делима сврстаним у оквире различитих уметничких медија. Тај поступак се заснива на употреби књижевног жанра критичке дистопије, који у роману *Времејлов* функционише као фикцијски оквир намењен разрешавању тензије очитоване на плану структуре и организације британског друштва позног викторијанског доба у ком је роман настао, при чему такав оквир кореспондира са манифестном функцијом времеплова као фикцијског новума. На сличан начин, у поступку конструисања наративно-семантичке структуре стрипа *В као Венгејџа* жанр критичке дистопије користи се као средство да се прикаже будуће стање и устројство људског друштва, које се замишља по узору на британско друштво осамдесетих година 20. века у ком је стрип креиран, и то, на манифестном плану, функционише као инструмент критике тог друштвеног система, тоталитарног по свим својим карактеристикама. Указујући на различите начине употребе жанра критичке дистопије у роману *Времејлов* и стрипу *В као Венгејџа*, излагање има за циљ да покаже да се, различито од манифестних функција проистеклих из тог поступка које се показују као неоствариве, латентне функције у оба анализирана примера показују као оствариве и то како на субјективном или плану структуре мишљења аутора наведених дела, тако и унутар хоризонта очекивања маштовитих читалаца.

Милош Зарић (1974), кустос и докторанд на Одељењу за етнологију и антропологију Филозофског факултета Универзитета у Београду. У радовима које објављује у научним часописима, у стручним и научно-популарним предавањима која држи у установама културе, бави се различитим темама. Уже области интересовања: култура маргинализованих друштвених група, културна биографија ствари у музеолошкој перспективи, предузетништво кроз призму феномена креативности и иновативности, однос стрипа, књижевности и рокенрола.

Павле Зелић „Стрип серијал *Дружина Дарданели*, или – како смо доцртавали лектиру“

Сажетак: *Дружина Дарданели* је прича о тиму хероја, протагониста српске и европске књижевности, који се супростављају злу оличеном у истим таквим, из класика позајмљеним ликовима са друге стране. У првом албуму – *Пољубац лејџирице*, поново смо се упознавали са Хајдук Станком Јанка Веселиновића, Коштаном Боре Станковића, Толстојевим Алексејем Кириловичем Вронским, Савом Савановићем Милована Глишића, Андрићевим Карађозом, Ћосићевим Вукашином Катићем, и најзад, јазавцем (пред судом) Петра Кочића. Опоненти овој чудноватој скупини су били Кафкин Јозеф К., (добри војник) Швејк Јарослава Хашека, Олд Шетерхенд и Халеф Омар из романа Карла Маја, и негде између обе стране, Димина Дама с камелијама, и мноштво епизодиста у омажима класицима литературе односно лектири. У другом албуму, ауторски тим сценаристе Павла Зелића и цртача Драгана Пауновића је уводио неког другачијег Раскољникова Достојевског, метаморфа Грегора Самсу из Кафкиног „Преображаја“, монструозног Фантома из Опере Гастона Леруа, и нашег светског путника – Нушићевог Јованчу Мицића. Сваки читалац може да се игра проналажења референци на дела глобалне културе на страницама нове вратоломне авантуре дарданеловаца која носи наслов „Злочин на Светској изложби“. Стрип серијал *Дружина Дарданели* је већ са почетном епизодом постао феномен, па је тако она адаптирана у радио драму, анализирана у десетинама критика, па чак и научном раду, имала десетине самосталних и групних изложби и била промовисана небројено у Србији и целом региону као и у Културном центру Србије у Паризу. Са једне стране дело популарне културе намењено повратку деце читању, али и промишљени, комплексни постмодернистички изазов за одрасле серијал *Дружина Дарданели* остаје редак пример како се у стрипу дописивала односно доцртавала књижевност.

Павле Зелић (Београд, 1979). Писац, филмски и стрип сценариста и филмски, књижевни и стрип критичар и теоретичар. Магистар фармације и дипломата. Професионално се бави књижевном, стрип и филмском критиком од 2000. године и од тада непрекидно пише о овим уметностима. У међувремену се етаблирао и као теоретичар популарне културе. Објавио преко хиљаду текстова, есеја, приказа и критика. Филмску, стрип, књижевну и ТВ критику је писао у часописима „ОК магазин“, и „Попбок“ а већ низ година редовно пише за часопис односно портал „Urban bug“ и „Pressing“ из Ниша. Књижевну и стрип критику је писао још и за часописе „Градина“, „Think Tank“, „Стрип Пресинг“, „Бзз!“, „Creative Art“, „Киша“, а био је стални колумниста у водичу за Београд „Singidunum Weekly“. Ангажован је био и као критичар – спољњи сарадник Културног додатка дневног листа Политика, а и тренутно на порталу Радио телевизије Србије – културне редакције на теме филма, стрипа и популарне културе.

Јована Иветић „Једна наратолошка перспектива читања иконе са житијем Стефана Дечанског сликара Лонгина“

Сажетак: Као мултимодалан жанр, структуриран на саоднос визуелног, вербалног и секвенцијалног, житијна икона представља један од средњовековних уметничких израза формално блиских медију стрипа. Теорије стрипа пружају, стога, аналитички апарат за сагледавање *визуелних и вербалних индиција* овакве форме. Предмет наше анализе, са интерпретативним упориштем у теоријама стрипа, јесте житијна икона Стефана Дечанског. Ово дело зографа Лонгина уједно је приповедачки инвентивна адаптација неколико текстова Григорија Цамблака. Пажња рада усмерена је на транспоноване приче из књижевне у протострипску форму, као и на промене у приповедању следствене измештању приче у оквир дела – феномена карактеристичног за жанр житијне иконе.

Јована Иветић дипломирала је и мастерирала на Филолошком факултету у Београду, где тренутно похађа докторске студије. Уже области њеног интересовања су средњовековна књижевност и наратологија.

Даница Јевђовић „Нелинеарни наратив у стрипу: Веза између бележења сећања и хипермедија“

Сажетак: Током истраживања о визуелној репрезентацији сећања константно се испољавала тежња бележака (што визуелних, што текстуалних) да се одвоје даље од линеарне, хронолошке структуре. Сећања су по својој природи ефемерна и сваким присећањем догађаја губе се његови елементи. Понекад се два или више догађаја стопају у један, у једну слику или идеју о догађају. То нас спречава да их јасно раздвојимо и временски одредимо. Нелинераним наративом можемо повезати, у једну кохерентну целину, велики број међусобно (временски) удаљених догађаја. Појава дигиталних медија омогућава лакше и природније грађење нелинеарног наратива уз помоћ хиперлинкова. Уз помоћ њих савремени стрип-аутори добијају слободу да се крећу ван оквира штампаног медија и линеарног наратива. Истраживања у овом пољу могу бити сажета под јединствени назив *hypercomix*. Док Данијел М. Гудбри истражује дигитални простор *hypercomix*-а, Дејв Мекин истражује њихов физички, тј. аналогни облик кроз уметничку инсталацију, базирајући се управо на сећању проживљеног догађаја. Процес разумевања праве природе визуелне а и текстуалне репрезентације сећања подразумева непрестано повезивање визуелног са текстуалним и дигиталног са аналогним, а потку свега чини управо нелинеарни наратив.

Даница Јевђовић (Ужице, 1992). Године 2011. године завршила је средњу школу „Ужичка гимназија“, природно-математички смер. Дипломирала је на Академији уметности у Новом Саду школске 2014/2015. на департману ликовних уметности, студијска група: сликарство, у класи проф. Драгана Матића. Завршила је мастер студије на Академији уметности у Новом Саду 2017. на студијској групи: графичке комуникације, под менторством проф. Ивице Стевановића. Докторирала је примењене уметности и дизајн такође на Академији уметности у Новом Саду. Члан је УПИДИВ-а од 2022. године. Добитник је специјалне награде организатора за ауторски стрип *Тунел* на фестивалу стрипа *Велес* 2016 у Македонији. Награђена је из Фонда за подстицање уметничког и истраживачког стваралаштва студената студијског програма мастер академских студија графичких комуникација „Номен ест омен“ – Добановачки наградом *1000 Зайто*. Добитник је повеље *Нагезда Петровић*, 2019, од стране фонда Академик из Ужица за уметничко стваралаштво и подстицај уметничког и истраживачког стваралаштва. Наставник је *Art and Design*-а у интернационалној школи *Clever Junior School* у Новом Саду од 2019. године.

Тијана Јовановић „Преводи књижевних и културних референци у стрипском серијалу *Плашић и очњаџи*“

Сажетак: Предмет излагања чине проблеми превођења и адаптације стрипова на примеру француског серијала *Плашић и очњаџи* (*De cape et de crocs*, 1995–2012), фантастично-авантуристичке приче коју су током готово двадесет година стварали Ален Ерол (сценарио) и Жан-Лик Масбу (цртеж). Серијал одликује изузетно богата мрежа књижевних, ликовних и филмских цитата и алузија које су обликоване у медијум стрипа, а као најважнији извор инспирације издвајају се аутори француске књижевности 17. века (Молијер, Лафонтен, Сирано де Бержерак). Десет епизода које чине основну серију *Плашић и очњаџи* објављено је у *Полиџикином забавнику* у периоду између 2006. и 2012. године, у преводу Оље Петронић, док су се касније појавила и два *spin-off* наставка. У раду се полази од разматрања француског текста и начина на који аутори стрипа адаптирају богато књижевно и културно наслеђе у сопствени приповедачки стил, а затим се анализирају најупечатљивији примери преводилачких решења овог сложеног и изазовног текста. Тиме се осветљавају и најчешћи проблеми који се јављају приликом превода стрипова, као што су формална ограничења која диктира структура визуелних елемената, превод ономатопеја, проналажење одговарајућих еквивалената за идиомске изразе, игре речима и културне алузије.

Тијана Јовановић (1990), завршила је основне и мастер студије на Филолошком факултету у Београду на Катедри за француски језик, књижевност и културу. Уписала је докторске студије на Филолошком факултету, и тренутно ради на дисертацији о стваралаштву Камија Фламариона и утицају европског спиритизма на књижевност. Њене области научног интересовања су француска књижевност деветнаестог века, езотеризам, научнофантастична књижевност, и филмска адаптација. Запослена је као истраживач-сарадник на Институту за књижевност, на одељењу за упоредна истраживања српске књижевности. Бави се превођењем с француског језика.

Бојан Јовић „(Покретне) слике Београда (будућности)“

Сажетак: Полазећи од могућих праваца развоја града и видова припадајућих контекста (архитектонско-урбанистичког, географског, демографског, социјалног, политичког, психолошког, антрополошког), развијених у футуристичким предвиђањима датим у књизи А. Тартаље *Београд XXI века: из старијих утјојија и антиутојија*, у саопштењу се разматра експлицитна и имплицитна визија Београда 2074. године у стриповима (и анимираном филму) из низа *Technotise* А. Гајића (2001–2009–2019). Анализа је усмерена на питањима да ли је идеја београдске метрополе као метафоре света будућности *Technotise*-а анегдотална или је доследно и систематски развијена; да ли је пуко декоративна или је функционална; да ли је статична или се мења / развија (кроз варијанте / транспозицију); да ли је обухваћена ширим (анти) утопистичким претпоставкама устројства будућег друштва или припада визији будућности отворене врсте.

Бојан Јовић рођен је 1963. у Београду, где је завршио основну, средњу школу и Филолошки факултет, групу за Општу књижевност и теорију књижевности. Докторирао 2000. године са темом „Поетичка начела Растка Петровића у контексту европске авангарде“. Од 1988. године запослен је у Институту за књижевност и уметност у Београду. Ангажован на пројекту „Упоредна истраживања српске књижевности (у европском контексту)“. Руководилац пројекта у раздобљу 2006–2010. Од 2011–2019. руководио је пројектом „Српска књижевност у европском културном простору“. Руководилац научног одељења „Упоредна истраживања српске књижевности“ од 2020. године. Био је уредник у *Књижевној речи*, *Ишаци*, „Езотерији“, „Стубовима културе“, „ZepherBook World“-у. Главни и одговорни уредник *Књижевне речи* 1994–1995. године. Уредник у *Књижевној историји* од 2006. године. Главни и одговорни уредник *Књижевне историје* од 2016. године. Директор Института за књижевност и уметност од 2015. године. Објавио пет монографија, тростотинак стручних радова, и двадесетак превода са енглеског, немачког, француског и италијанског језика. За књигу *Лирски роман српској експресионизма* 1995. године добио награду Станислав Винавер за прву књигу из области књижевно-теоријске есејистике.

Милош Јоцић „Селотејп стрипови: преглед стрипова и стрип техника у прози српске неоавангарде и постмодерне“

Сажетак: Стрип и различите стрип технике коришћене су у значајним прозним и вишемедијским радовима кључних српских неоавангардних и постмодерних књижевних аутора (В. Радовановић, В. Р. Туцић, С. Матковић, В. Деспотов, С. Дамјанов, С. Басара). У својим жанровски флуидним радовима, ови аутори стварали су ауторске невербалне апстракне стрипове, користили стрипу блиске визуелне технике, или су пак цитатно, хипертекстуално, интертекстуално прерађивали постојећа стрип дела у кључу експерименталног римејка. У раду ћемо пружити компаративни преглед радова поменутих аутора, њихових стрипова и стрип техника, тумачећи на тај начин и вишемедијску природу српске експерименталне књижевности.

Милош Јоцић (Нови Сад, 1988). Доцент на Одсеку за српску књижевност Филозофског факултета у Новом Саду. Докторирао на теми „Визуелни елементи у прози српске неоавангарде и постмодернизма“.

Мирко Кокир „Неоавангардни алтернативни експеримент – антинарративни стрип Славка Матковића“

Сажетак: Визуелно-поетска истраживања Славка Матковића, неоавангардног уметника и оснивача групе „Бош+Бош“, довела су га до истраживања и експеримента у стрипу и на крају до онога што се назива антинарративним стрипом. Ова истраживања у формалном језику стрипа и његовом нарративу, тј. одузимање истог, јесте јединствен феномен на неоавангардној сцени Југославије седамдесетих година. Такође је написао студију „Нови стрип као нова конструкција“, која уоквирује његове ауторске пропозиције. Саопштење ће бити усмерено на упоредну анализу Матковићевих истраживања на пољу стрипа, у оквиру неоавангардних тенденција, са фокусом на променама које настају у односу на традиционалну стрипску форму, с једне и његових студија о стрипу са друге стране.

Мирко Кокир, историчар уметности чији предмет интересовања чине савремена уметност, њени теоријски концепти, концептуална уметност и феномени неоавангарде на југословенској и новосадској уметничкој сцени, а такође се интересује и за студије стрипа и примену метода историје уметности на проучавање стрипа. Радио је у Галерији „Графички колектив“ и на 59. Октобарском салону. Такође, радио је и у Музеју савремене уметности у Београду, на ретроспективној изложби Марине Абрамовић „Чистач“ и на пројекту „Did+act“, везаног за ретроспективну изложбу Мрђана Бајића „Непоуздани приповедач“.

Драгана Купрешанин „Приступачни сценарио: Увођење књижевног дела у структуру инклузивног стрипа“

Сажетак: Специфичност хаптичке адаптације визуелног садржаја са низом тифлолошко-технолошких законитости продукције, полаже нарочите захтеве у обликовање стрипског инклузивног дела. Инклузивни стрип, који услед својих многоструких визуелно-тактилних вредности тежи да полифоним чулним наративом читаоцу унифицира рецептивно искуство, захтева посебну структуралну организацију стрипских елемената, који ће произвести наративни ток и квалитет тог (визуелног и/или хаптичког) искуства. Окосни појам *визуелној ѿоља*, као и други структурални елементи стрипске форме, у контексту инклузивног стрипа, услед техничких аспеката продукције мењају свој семантички оквир и хијерархијске функције унутар стрипског система. Стога, експериментална форма стрипа, као предуслов хаптичке адаптације, претпоставља драмски сиже који на адекватан начин може да се преведе у сценарио, који ће затим, одступајући од класичне структуре, за инклузивни стрип бити подржавајући тако да му омогући пун обухват особене визуелно-хаптичке стрипске естетике. У спрези експерименталне књижевне и стрипске организације, инклузивни стрип открива нова ограничења и могуће потенцијале одређених литерарних предложака, ка нарочито својственим експерименталним књижевним структурама као посебно адекватним наративним основама. Инклузивни стрип уједно даје премису, да структура књижевног дела, подједнако колико и његов конкретан садржај, пажљивим одабиром као и идејно-техничким модулацијама у посебну сценаристику, могу да отворе медиј стрипа за несвакидашње читалачке чулности, а само стрипско дело приближе аури уметничке књиге-објекта, чији приступачни сценарио чини његов важан (не)видљиви слој. Појам *ћрисћујачној сценарија*, иницијално постављен у експерименталном инклузивном стрипу, отвара перспективе развоја стрипа у структуралним односима свих његових елемената ка аспектима књижевног дела које ће ући у његов збир, а затим сложеним перцептивним процесима, код читаоца произвести целовиту, иновативну димензију чулног искуства у разумевању стрипа.

Драгана Купрешанин (Београд, 1982). Дипломирала је на Вишој школи ликовних и примењених уметности у Београду 2005. године, а затим на Факултету примењених уметности у Београду 2008. године, на Одсеку Примењена графика, Атеље Графички дизајн. Специјализацију из области цртежа на Одсеку Сликаство, стакла је на Факултету ликовних уметности у Београду 2011. године. Докторске академске студије завршила је на Факултету примењених уметности у Београду 2021. године.

Иван Милековић „Антика и идеологија на стрипу: *Ахурамазда на Нилу* у контексту рецепције антике“

Сажетак: Кроз реинтерпретацију античких светова у различитим видовима уметничког стваралаштва прве половине XX века, исказивани су разноврсни идеолошки, расни и верски ставови. Често заступљене античке теме у стрипском стваралаштву Југославије представљају јединствен и непроучени вид рецепције антике у популарној култури. Један од посебно значајних примера, јесте и стрип *Ахурамазда на Нилу*, који је излазио у загребачком *Забавнику* (1943–1945), а који је настао у сарадњи сценаристе С. Р. Жрновачког и илустратора Андрије Мауровића, кога касније замењује Алберт Кинерт. Кроз анахронистичке представе античког источног Средоземља, исказани су различити, том добу својствени стереотипи, попут антисемитизма или оријентализма, а одређене античке културе прилагођаване су актуелном историјском и политичком тренутку. Анализом овог стрипа у друштвено-историјском контексту, те посматрањем различитих идеје карактеристичних за фашистичку и нацистичку визуелну културу, у саопштењу се утврђују механизми путем којих је античка прошлост реинтерпретирана, како би се прилагодила пропагандним потребама НДХ, израженим кроз медиј стрипа.

Иван Милековић је историчар уметности чији предмет интересовања лежи у античкој и позноантичкој уметности, као и рецепцији антике. Редовно учествује на активностима Центра за јеврејске студије Филозофског факултета у Београду. Тренутно руководи семинаром друштвено-хуманистичких наука у ИС Петници.

Јелена Милинковић „Персејолис: девојачки роман“

Сажетак: У овом излагању анализираћу графички роман *Персејолис* (2000, 2004) иранске ауторке Марџан Сатрапи. Анализа полази од тезе да је реч о тексту који припада великом корпусу романа о одрастању (*Bildungsroman*), а уже његовој (под)врсти – роману о буђењу (*awaking novels*) односно девојачком роману. Тематско-сужејне линије *Персејолиса* тичу се два нивоа: 1) одрастање девојчице Марџан и 2) промене иранског друштва. Два приказана поља се нужно и интензивно укрштају, не само због начелне условљености приватног и јавног, већ због критичке тематизације религијско-идеолошког контекста Исламске револуције. Радикално тумачење исламске идеологије и још радикалнија конкретна примена артикулисаних постулата пресудно су утицали на приватност и свакодневни живот, а посебно је био репресиван однос према женама. Такве друштвене прилике су учиниле да лични развој, девојаштво и сазревање буду кључно дефинисани прописима и тзв. јавним политикама. Приказујући кључне формативне (адолесцентске) моменте и посебно школовање једне девојчице у оваквом окружењу ауторка је дала интензивну слику иранског друштва и написала врхунски (ангажован) текст. Иако писан и цртан као графички, *Персејолис* има већину одлика класичног романа о одрастању, што омогућава његово тумачење са уже књижевних позиција, док његови централни елементи омогућавају интерпретацију са феминистичких позиција. Због тога ће у анализи посебна пажња бити усмерена на однос рода и жанра – испитаће се у којој мери је позиционирање главне јунакиње у средиште и тежиште текста (и цртежа), чију централну позицију учвршћује и приповедање у првом лицу, условило и остале текстуалне елементе.

Јелена Милинковић (Београд, 1981). Научна сарадница на Институту за књижевност и уметност у Београду. Све нивое студија завршила је на Филолошком факултету у Београду. Једна је од уредница зборника *Нова реалности из сојстивене собе, књижевно стваралаштво Милице Јанковић* (2015), *Да ли чистиће Јелену Димитријевић?* (2018), *Часопис Женски покрет (1920–1938): зборник радова* (2021). Коауторка је књиге *Двадесет жена које су обележиле XX век у Србији* (2013). Ауторка је књиге *Женска књижевност и ѱериодика* (2022) и ауторка бројних студија. Добитница је награде Анђелка Милић за пројекат Женски покрет 2020 (2022).

Кристијан Олах „Стрип од речи“

Сажетак: За разлику од анализе „стварних“ стрипова, у овом раду биће речи о једном непостојећем, фиктивном стрипу, као и о његовим главним јунацима – херојима, који се појављују у Пулицеровом наградом овенчаном роману Мајкла Шејбона *Неверовајне авантуре Кавалијера & Клеја* (2000). Два главна лика тог романа, чија су имена наведена у његовом наслову, заједно осмишљавају и раде на стрипу који не представља само оспољену форму њиховог стваралаштва, већ и сложено семантичко и симболичко средиште романа, кроз које се преламају многа суштинска питања и теме савремене (поп) културе, али и егзистенције појединца, како оног ко је усидрен у средиште те културе, тако и оног ко, тежећи јој, потиче са маргине. У овом раду ће, стога, бити речи о питањима идентитета, изгнанства, љубави и другоме, сагледаним кроз фокус једног поп-културног, но само наизглед ескапистичког, уметничког феномена.

Кристијан Олах (Вршац, 1984). Научни сарадник на Институту за књижевност и уметност у Београду. Дипломирао је и докторирао на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Аутор је монографије *Књија–Бої: (пост)модерна духовност у Хазарском речнику Милорада Павића* (2012), као и других студија, огледа и есеја у домаћим и међународним зборницима и часописима. Тема његове докторске дисертације је „Књижевнотеоријско дело Николе Милошевића“.

Васа Павковић „Стрип и идеологија Едиција *Никад робом* и њене идеје“

Сажетак: У тексту се разматра едиција стрипова *Никад робом*, чије су свеске и јунаци привлачили пажњу малих читалаца у Југославији, али и њихових родитеља, учитеља и наставника, као и идеолога током 60-их година прошлог века. У почетку текста даје се историјат стрипа у Југославији, од почетка његовог присуства средином 30-их година до Другог светског рата, положај стрипа у првом послератном раздобљу и током 50-их година прошлог века. Затим се говори о златном добу стрипа и стрип издаваштва у наредне две три деценије, све до распада земље у крвавим ратовима. На крају уводног дела говори се о врло необичној ситуацији у прве две деценије 21. века, када су се, пре свега, српски и хрватски аутори пробали на светску сцену, а неки уистину постали и светске звезде девете уметности. Централни део текста посвећен је едицији *Никад робом*, уредничкој политици Срећка Јовановића и његових сарадника, како у Дечјим новинама, тако и у ауторском кругу од десетак најважнијих цртача и сценариста. Посебно се разматра и однос стрипа и књижевности у оквиру појединих ауторских опуса. У закључку текста „Стрип и идеологија“ разматра се историјат ове културолошке релације, као и њене последице на друштвеном и уметничком плану.

Васа Павковић (Панчево, 1953). Завршио је Филолошки факултет у Београду и постдипломске студије на истом факултету. Радио је у Институту за српски језик од 1977–2027. на изради Речника САНУ. Објавио је тринаест песничких књига, три романа, десет приповедачких збирки, десет антологија, петнаестак књига из српске књижевне традиције, девет књига критика, две књиге посвећене стрипу. Стрипове је почео да чита пре нешто више од пола века, на страницама *Кекеца* (Принц Валијант, Крчко, Џери Спринг, Бели коњаник, Талични Том), у *Полијиикином забавнику* (Флаш Гордон, Мики, Паја, Џони Хазард), доцније су у његове руке стигле едиције *Никад робом*, Библиотека *Лале*, *Црпциани романи*, па недељници *Панорама* и *Зенић*, затим *Спиритиошека*, *Цак*, *Екс алманах...* О стрипу је почео да пише 1984. на страницама Књижевне речи, а онда је као критичар стрипа сарађивао и у *Дневнику*, *Видицима*, *Свескама*, *Времену*, *Бестселеру*, загребачком *Квадрајту*... Тако су настале две књиге посвећене стрипу – *Слајки спирити* и *Наши слајки спирити*, у којима је сакупио текстове посвећене неким од најзначајнијих аутора и стрипова, враћајући деветој уметности својеврсни читалачки дуг. Аутор је десетак предговора и поговора за стрип албуме домаћих и иностраних аутора. У Панчеву је, у сарадњи са Здравком Зупаном, објавио монографију *Велики сан*, посвећену Срећку Јовановићу и цртачима које је он промовисао у издањима „Дечјих новина“, а са Александром Зографом монографију посвећену раним стриповима Милорада Добрића. Са Зупаном је урадио и монографију посвећену цртачу Радивоју Богичевићу.

Нађа Павлица „*Сујермен међу звездама*: Импликације поседовања моћи“

Сажетак: Ово излагање истражује филозофске импликације лика Супермена приказаног у серијалу стрипова *Сујермен међу звездама* (Г. Морисон [текст], Ф. Квајтли [цртеж], Џ. Грант [колор]). Циљ је да се покаже да жанр суперјунака представља одговарајуће подручје за истраживање неких битних филозофских питања. Ово се објашњава на два нивоа. Један се тиче деконструкције суперхеројског наратива, док други стрипу приступа кроз идеје Жила Делеза. Веза између два приступа је испитивање појма моћи. Први ниво посматра *Сујермен међу звездама* као стрип који деконструира жанр суперхероја. Супермен служи као савремени мит који презентује идеале истине и правде. Ова идеја није нова и представља полазну тачку за анализу лика какву нам доноси овај стрип. Он реконструира и реинтерпретира класични мит о суперхероју, прецизније Супермену, и преиспитује традиционалне перцепције овог лика. Излагање, ослањајући се на стрип, поставља питање о импликацијама постојања моћних бића у савременом друштву – тиме испитује моралност поседовања моћи и одговорности. Други ниво промишљања ослања се на учење Жила Делеза и концепт „тела без органа“. Према Делезу, тело без органа је стање чисте потенцијалности, слободно од ограничења друштвених норми и очекивања. У *Сујермену међу звездама* лик Супермана може се видети као отелотворење овог концепта. Он поседује огромну моћ и слободан је од ограничења друштвених норми, али се ипак мора непрестано бавити етичким импликацијама својих поступака. Делезов концепт ризома додатно истиче субверзију традиционалних наратива о суперјунацима, као и ограничења моћи и (људског) искуства.

Нађа Павлица је дипломирана комуниколошкиња. На Факултету за медије и комуникације ангажована је као сарадница у настави и студира два програма мастер студија – студије политике и комуникологију. Асистира на предметима који се тичу филозофије, критичког читања, идеологије и медијске писмености. Дужи низ година активно се бави критичком теоријом мишљења, феминистичким наукама, постколонијалним и антиколонијалним теоријама, као и анализом дискурса (у контексту средства за злоупотребу моћи, али и алата друштвене промене). У складу са поменим интересовањима, бавила се одржавањем наставе на различитим пројектима. Учествоје у организацији *Deleuze and Guattari Studies*. Конференције и летње школе: *Feminist Critical Analysis: Perspectives on Pacifism – Old and New* (IUC Dubrovnik). Као феминистичка активисткиња учествовала у одржавању радионица за оснаживање жена успостављањем психолошких и телесних граница. Држала је предавања из области постколонијалног феминизма. На камповима организованим за средњошколце, подучавала критичком проучавању књижевности, техникама аргументације – ово је подразумевало и подучавање на које начине се различити филозофски концепти могу примењивати у свакодневном животу, као и шта они значе данас.

Александар Пејчић „Брана Цветковић и почеци стрипске уметности“

Сажетак: Брана Цветковић (1875–1942) један је од најзначајних аутора за децу у периоду од краја 19. века до Другог светског рата. У раду се истражује његов допринос развоју стрипа. У уводним делу теоријски се одређује форма својеврсног хибридног жанра *стириј њесама* (четири до дванаест слика, које су пропраћене строфама, при чему је поетски план значењски неодојив од ликовног плана). Под утицајем Вилхелма Буша, али и појединих Змајевих радова (песме са илустрацијама), а извесно користећи се темама и ликовним идејама из тадашње немачке периодике за децу, Брана Цветковић почиње да ствара *стириј њесме*. Првим таквим радовима јавља се већ 1894. године у часопису за децу *Ласџа*. Значењски слој цртежа је у тесној спреси са стиховима, односно поетским изразом радње. Цртежи у Цветковићевим *стириј њесмама* нису само илустрација строфа, већ их допуњују, као што и стихови, односно непосредни говор лирског субјекта директно објашњава цртеж/слику, што је једно од кључних обележја стрипа као говорно-визуелног медија. Издавају се и необичним насловима, писаним у стиху (најчешће у римованом дистиху) у којима је садржана тема а почесто сентенција и/или коментар радње. Колико се Цветковић с правом мора узимати као један од родоначелника модерног стрипа у Србији и у свету толико се ова његова иновативна форма може и тумачити као особен поетски хибридни жанр, стваран и под утицајем филмске уметности. Поред засебних јунака, тема, створио је и серијале: *Сека Сока и њена бајба*, *шћејшочине од занаша*, *Ловац Тира*, *Дечје слике из Африке* и др.

Александар Пејчић (Београд 1976). На Филолошком факултету у Београду дипломирао је на групи за Српску књижевност и језик (2004). Магистрирао 2008. године са темом „Театрализација власти у комедијама Бранислава Нушића“. Докторирао 2012. године са темом „Заплет у комедији српског реализма (између Јована Стерије Поповића и Бранислава Нушића)“. Од априла 2018. године запослен у Институту за књижевност и уметност. Као научни сарадник ангажован на научном пројекту „Српска књижевност у европском културном простору“. Области истраживања: српска књижевност (19. и почетак и 20. века), заборављени писци нове српске књижевности, урбана и патријархална култура у драми и приповедној прози 19. и 20. века, теорија драме, комедија и комично, наратологија, јужнословенска књижевност.

Предраг Петровић „Корто Малтезе као књижевни јунак“

Сажетак: Стрипови Хуга Прата о морнару и авантуристи Корту Малтезеу призивају богато књижевно искуство, од *Утхойије* Томаса Мора до романа Хермана Мелвила и Џозефа Конрада. У новијем српском роману Корто Малтезе оживео је као књижевни јунак у остварењима Владимира Пиштала *Корто Малтезе* (1987) и Радослава Петковића *Судбина и коменџари* (1993). Пишталова новела јединствен је пример жанровског и поетичког прожимања стриповске и књижевне наратије. С друге стране, Петковићев роман у својој богатој интертекстуалној мрежи, ресемантизује знамења и фигуре Пратовог стрипа и обликује његовог јунака у новом смисаоном контексту.

Предраг Петровић (1975) редовни је професор српске књижевности двадесетог века на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Главни и одговорни уредник је *Годишњака Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима*. Бави се проучавањем модерне и савремене српске књижевности и књижевном критиком. Објавио је књиге: *Аванјардни роман без романа: њоеџика крајкој романа српске аванјарде* (2008, друго измењено издање 2017), *Откривање џоџалиџеџа: романи Расџка Пеџровића* (2013), *Између музике и смрџи: оїледи о модернисџичкој џоезији* (2016), *Хоризонџи модернисџичкој романа* (2021), *Енциклоџедизам и џеорија романа* (2021).

Dragana Radanović, Roel Vande Winkel, Nancy Vansieleghem
„You draw like a child! Interrogating aetonormative tendencies in imitations of children’s drawings in graphic narratives“

Abstract: This article examines ideas about children and childhood in contemporary comics makers’ creative practice. Starting from ‘children’s drawings’ made by adult artists, we try to assess if aetonormativity (adult normativity, a term coined by Nikolajeva [2009]) is present and how it influences contemporary comic-making practice. Next, we propose a way to engage with diverse graphic styles. Based on this, we interviewed comic makers and identified six categories of ideas that influence artistic practice relevant for interrogating biases around children’s drawings. Confronting such assumptions with different theories of children’s drawings gives insights into where those concepts come from. Finally, we present an experiment in which we explored how the act of imitating children’s drawing evokes a disruption in adult’s and children’s expectations about children’s drawing practice. The experiment evoked a shared space between the adult and the child, an experimental space where new lines of thought could emerge. Through this we explore the possibility of a different relation to creating children’s drawings, and to creating drawings in general, and suggest new ways in which children’s and childlike drawings can be incorporated into artistic practice.

Dragana Radanović is a Doctoral researcher in Arts and Social sciences, working on her project in the Institute for Media Studies in KU Leuven and LUCA School of Arts. She completed Master’s studies in Visual arts, focusing on Graphic storytelling. Her practice-based research focuses on the representation of childhood in graphic narratives. In 2020 it has been awarded FWO’s fundamental research grant.

Roel Vande Winkel has a background in history (MA) and communication studies (PhD). He is associate professor of film and television studies at the KU Leuven (Institute for Media Studies) and at the LUCA School of Arts (research cluster Dispositif) He is supervising the PhD research of Dragana Radanović.

Nancy Vansieleghem is a lecturer in philosophy of art education in the Educational Master in LUCA School of Arts. She has a background in pedagogy. She publishes on philosophy of childhood, the role of art in education and more in particular how art can contribute to the understanding and development of the digitization of education. Currently her research focuses on the work of Fernand Deligny and the role of mapping and camérer as tools to reconsider education today.

Dragana Radanović, Jana Adamović Yana „Where are female comics authors in Serbia? At home”

Abstract: In light of multiple comic festivals in Serbia in the past years, where female authors made up a small percentage of the headliners, comics readers may confidently ask, Where are female comics authors in Serbia? One might look for several cultural and historical factors that contributed to the disparity in visibility between female and male artists. However, experimental projects that attempt to bridge this divide occur regularly. We follow these projects from the Luna group (2000–2002) and publications *Patagonija* and *Feminus stripus Ludens*, then look at *Ženski strip na Balkanu* in 2010 and *Femicomix* in 2015. In 2018, these attempts were united in the project *Ona se budi*, and Dibidus published „female“ comics *Buđenje*. The same year, in Leskovac, Strip Pressing published a „female“ issue (with an interesting prologue). Finally, our overview reaches up to 2022, when multiple projects attempted to increase the visibility of female comic artists. Despite these efforts, female authors remain overlooked. We seek to shed light on practices that, while attempting to promote female artists, contribute to their invisibility and incapacity to interact with one another. Practices that vary from incorrect artist attribution in exhibitions, the grey area usage of author’s rights and obsolete terminology, such as female comics, are still extensively employed and promote inequality in comics. Lastly, we will present the latest attempt to change the status quo, the association of female comic artists „Stripo-Tetke“ and the anthology *At home*, in which ten female artists examine various feminist issues and perhaps answer the question Where are female comics authors in Serbia.

Dragana Radanović is a Doctoral researcher in Arts and Social sciences, working on her project in the Institute for Media Studies in KU Leuven and LUCA School of Arts. She completed Master’s studies in Visual arts, focusing on Graphic storytelling. Her practice-based research focuses on the representation of childhood in graphic narratives. In 2020 it has been awarded FWO’s fundamental research grant.

Jana Adamović Yana is a strip author and illustrator from Belgrade. She studied at the Faculty of Applied Arts and the Faculty of Philology in Belgrade (French language and literature). She collaborated with major publishers Editions Delcourt (France) and Dark Horse (USA). Her comic albums and short comics were published in France, USA, Spain, Germany, Austria, Serbia, Croatia, Macedonia. She is the author / co-author of several group exhibitions, among which stand out „Ona se Budi/BD Egalite“ and „Svet u oblacima“ in cooperation with the French Institute of Serbia. She actively advocates for greater visibility of women in comics. In October 2019, she has been made a French Knight of the Order of Arts and Letters.

Мина Радовановић „Тuwe Јансон и Мумијеви: од недељног стрипа до визуелног идентитета нације и филозофије живљења“

Сажетак: Први *Муминџрол* рађа се као подсмешљива карикатура настала током дискусије о Кантовој филозофији тридесетих година прошлог века. Туве Јансон (Tove Jansson), финска уметница, списатељица и творац *Мумијевих*, наизглед безуспешно сеже за каријером у свету високих уметности на чијим је начелима одгајена. Скоро читав један век касније, мали универзум Мумијевих, саткан од оригиналних књига и стрипова, претворио се у глобалну франшизу забавних паркова, кафеа, продавница и музеја са тематиком *Мумијевих*. *Мумитивити* (фин. „Мумин бум“) деведесетих година 20. века учинио је да се серија садржаја за децу трансформише у део националног идентитета и презентације Скандинавије (превасходно Финске и Шведске), и њен утицај прошири на глобални ниво. Приче о Мумијевој долини постале су предмет научних истраживања из области филозофије, социологије, психологије, педагогије и лингвистике, а породица Муми, још више популаризована јапанском анимираном серијом из 1990. године, пласира својеврсни идеал начина живљења. Све ово указује на чињеницу да је дело Туве Јансон имало изузетан утицај не само на културу Финске, већ на цео свет. Излагање ће се бавити феноменом стрипског и књижевног серијала, који је од једноставне „траке“ у страним недељним новинама постао глобални феномен.

Мина Радовановић (Ужице, 1998) завршила је Уметничку школу у Ужицу 2017. године. Основне студије историје уметности завршила је на Филозофском факултету у Београду 2021. године, а мастер студије 2022. године. Тренутно је на докторским студијама на истом Одељењу. Радила је као водич и координатор на изложбама у Историјском музеју Србије, Галерији САНУ, Галерији Матице српске, Галерији Дома омладине у Београду. Сарађивала је на бројним изложбама и пројектима, од којих се издвајају изложбе „Влахо Буковац – сликарство непролазне лепоте“, „Колекција као огледало. Модернизам на делима из Галерије Матице српске“ и „Интер/Акција 2021“. Писала је текстове за више зборника, часописа и каталога. Тренутно редовно пише прегледе и критике актуелних изложби у оквиру критичког колектива (*O*) *ilegeaње* при галерији У10. Њено поље истраживања претежно је везано за европску уметност 19. века, митолошко и алегоријско сликарство, као и ликовну критику и уметничку теорију. Стипендисткиња је Фонда за младе таленте, стипендије „Доситеја“ за 2021/2022. годину. Чланица је Одбора за комуникације НК ИЦОМ Србија. Бави се и илустрацијом и графичким дизајном. Живи у Београду.

Лука Ракојевић „Потрага за осмијехом Латинске Америке“

Сажетак: Вишезначан, слојевит и сложен однос између књижевности и стрипа у овом раду је посматран кроз конкретно дјело – *Перамус: Град и заборав*. Сценариста Хуан Састураин и цртач Алберто Брећа створили су комплексну тетралогију којом је третирано једно тмурно вријеме. Специфичан историјски тренутак био је занимљив и инспиративан двојици аутора који су од 1982. до 1989. године реализовали циклус *Перамус*. Доба диктатуре и репресије подстакло их је на стваралачку реакцију. Њихова визија подразумијева комбинацију стварних и фикцијских елемената. Назван по лику без сјећања, именованом према етикети са поставе насумично одабраног туђег балонера, стрип *Перамус* отвара бројна питања. На таблама овог ремек-дјела појављују се ликови Хорхеа Луиса Борхеса и Габријела Гарсије Маркеса. Протагонисти који представљају двојицу латиноамеричких књижевника имају важне роле за комплетну радњу. Мајстор и Габо инсценирани су као дио драматичне сторије. Пријатељи и сарадници Алберта Бреће добили су пандан и у свијету ликова из стрипова. Вјештом визуелизацијом спроведеном аутентичним маниром интегрисани су у вербо-визуелну причу која је представљала рефлексију једног стања. Угрожени дух Санта Марије је централна тема, те повод борбе и лутања, а закључна епизода везана је за обнављање осмијеха Карлоса Гардела. У фокусу овог рада, обиљеженог бројним изворима разноврдне литературе, различити су аспекти стрипа чија је радња смјештена у буран политички контекст. Третирани су Састураинови драматуршки и Брећини ликовни поступци, анализирани су и сродни сегменти још неких цртачевих дјела, направљене су компарације и повучене паралеле са стриповима различитих аутора, а посебно је истакнут однос књижевности и стрипа на примјеру чудесног и страшног дјела *Перамус*.

Лука Ракојевић рођен је 1991. у Никшићу. У истом граду је завршио Основну школу „Олга Головић“ и Гимназију „Стојан Церовић“. На Факултету умјетности Универзитета Доња Горица завршио је основне, специјалистичке, магистарске студије и докторске студије. Учесник је седам међународних научних скупова у земљи и региону. Добитник је већег броја студентских награда: Награда *19. децембар*, Награда *Dr phil. Владимир Вукићевић*, Награда Студент године ФУ – 2013. и Награда *18. септембар* – 2014. Лауреат је и награде *Најбољи млади стипендијаш теоријичар Балкана* 2017. у Лесковцу и добитник награде из Фонда за подстицање научног и умјетничког подмлатка ЦАНУ 2020. године. Аутор је текстова за више каталога изложби, учесник књижевних промоција и предавач на различитим манифестацијама. Држао је предавања по позиву у институцијама културе широм Црне Горе и на бројним догађајима и трибинама. Био је ангажован на изради *Лексикона ликовне умјетности Црне Горе* као секретар Редакције и аутор двадесет текстова, и као аутор два чланка за *Лексикон етнологије Црне Горе*, које реализује Црногорска академија наука и умјетности.

Бобан Савић Гето „Стрип као *gesamtkunstwerk*“

Сажетак: Већ саме синтагме *цртани филмови* и *цртани романи* које су сковане за потребе оглашавања првих стрип ревија у Србији, указују на хибридну природу овог медија. Аутори стрипова у прилици су да се искажу као приповедачи, драматурзи, анатоми, портретисти, глумци, кореографи, костимографи, сценографи, архитекте... Ова синтеза различитих стваралачких дисциплина учинила је стрип најозбиљнијим претендентом на привилеговани статус свеукупног уметничког дела (*gesamtkunstwerk*) који је Рихард Вагнер у својим есејима приписивао опери. Ипак, овој ласкавој квалификацији треба приступати веома уздржано. Вредност стрипа као уметнике дисциплине пречесто се погрешно процењује на основу ликовног, односно литерарног аспекта понаособ. Свака расправа на вечиту тему да ли је за стрип битнија прича или цртеж, неминовно нас удаљава од његове суштине. Када се говори о стрипу као самосвојном уметничком медију, не би требало пренебрегавати да је посредни јединствени уметнички амалгам, чија је бит заснована управо на укидању границе између сликовног и литерарног приповедања.

Бобан Савић (1972) Дипломирао сликарство на Факултету ликовних уметности у Београду. Магистарски рад одбранио на Факултету примењених уметности у Београду. Професор је илустрације на Факултету примењених уметности у Београду. Професионално се бави илустрацијом, стрипом, концепт артом и уметничком супервизијом у филмској и гејминг индустрији.

Александра Секулић „Текстуалне праксе колектива Космопловци“

Сажетак: Колектив Космопловци из Београда је раних 2000-их успоставио дигиталну платформу која је омогућила осмотичке процесе уметничких пракси стрипа (секција Студиострип), компјутерског демоа, електронске музике, видеа и књижевности; и тиме инспирисала интердисциплинарне експерименте. Космопловци су од оснивања имали слободан однос према постојећој културној продукцији као ресурсу за даљи рад на специфичним формама преноса „слика будућности из прошлости“ (на примеру југословенског научно-популарног часописа из 1960-их: *Космојлов*, по којем су названи), али и преноса искуства XX века у тек наслућене дигиталне регистре будућег друштва. Њихов колективни рад на стрипу био је у континуитету са праксама стрипа у алтернативној култури 1990-их у Србији, рефлектовао је методологију компјутерске демо-сцене у разумевању ауторства и дељења садржаја, али је довео и до специфичног дијалога појединачних ауторских стилова и уметничких приступа. Даљим усложњавањем интертекстуалних експеримената, новим читањем књижевних текстова, од народне књижевности до Филипа К. Дика, стварали су јединствени *антии-архив*, који је својом структуром платформе, емулираним институционалним или педагошким текстом, дестабилизовао неке од кључних појмова културне продукције и културног памћења, и отворио могућност заједничког, децентрализованог стварања наратива-трајекторија. Због промене услова коришћења дигиталних алата који су омогућавали слободан приступ овој платформи, долази до њене постепене трансформације у правцу архива уметничког колектива Космопловци и његових континуитета. Данас, штампана издања колектива Космопловци можемо читати као засебна дела, али можемо и анализирати оне аспекте који попут фантомске руке везују ова дела са заједницом (текстова, дела и аутора) која је била контекст њиховог настанка.

Александра Секулић је дипломирала Општу књижевност и теорију књижевности на Филолошком факултету у Београду. Мастер студије завршила на групи Менаџмент у култури и културна политика на Балкану (Универзитет уметности у Београду / Université Lumière Lyon 2, UNESCO Chair) са тезом „Архив као културна форма: стварање видео архива и датабаза“ (ментор: Милена Драгићевић-Шешић, ко-ментор: Gaby Wijers, NVIM, Амстердам). Похађала докторске студије Теорија уметности и медија на Универзитету уметности у Београду. Са групом Космопловци из Београда и Народном библиотеком Србије реализовала 2010. године истраживање, изложбу у Лајпцигу и књигу *Невидљиви стирри: Алтернативни стирри у Србији 1980–2010*.

Милош Тасић, Душан Стаменковић „Мултимодална адаптација народне приповетке *Баш-челик*: од бајке до стрипа и илустроване књиге“

Сажетак: Полазећи од теоријског оквира који представља својеврсни амалгам домена интерсемиотичког превођења, интермедијалности, трансмедијског приповедања и адаптације, у овом раду ћемо представити анализу процеса медијске транспозиције народне приповетке (бајке) *Баш-Челик* првенствено у истоимени стрип аутора Ђорђа Лобачева (1939/1989), а затим и у илустровану књигу *Лејенга о Баш-Челику* Петра Меселдије (2008). Покушаћемо да презентујемо вербалне и графичке алате помоћу којих су ови аутори адаптирали изворни текст из једног мономодалног у мултимодални медиј, са посебним освртом на следећа три главна смера истраживања. Прво, анализираћемо на који је начин, у извесној мери очекивана, наративна структура приповетке пренета у стрип, узимајући у обзир историјске контексте у којима су настајала анализирана дела, а све у циљу процене нивоа веродостојности адаптација. Друго, као наставак поређења структура овде представљених дела, обратићемо нарочиту пажњу на најважније стилистичке и наративне разлике, односно додавање или избацивање материјала приликом адаптације, фокусирајући се, између осталог, и на језик и тон наратије. Треће, размотрићемо употребу одређених техника и средстава специфичних за медиј стрипа, попут композиције стране, употребе боја, представљања брзине и кретања, те присуства и одсуства појединих графичких декорација (апфикса и сликовних руна), а у односу на то који и какав део приповетке ови елементи приказују. Сви ови аспекти биће обједињени у покушају да добијемо систематичну и што потпунију слику спроведеног процеса медијске транспозиције и његових кључних елемената. На крају, даћемо и поређење самих адаптација и указати на најзначајније сличности и разлике између њих.

Др Милош Тасић је доцент на Машинском факултету Универзитета у Нишу и шеф Катедре за друштвене науке. Предаје неколико предмета из области општег енглеског језика и енглеског као језика струке на основним академским студијама. Његова научна поља интересовања укључују когнитивну лингвистику, студије стрипа, мултимодалну комуникацију, критичку анализу дискурса и енглески као језик струке (ESP).

Др Душан Стаменковић је ванредни професор на Факултету за културу и образовање Универзитета Содерторн у Стокхолму. Аутор је једне монографије, коаутор два уџбеника, а објавио је и преко 70 чланака и поглавља из области лингвистике, мултимодалности, студија стрипа и видео игара, што су уједно и његова главна истраживачка интересовања.

Предраг Тодоровић „Тарцанета“

Сажетак: У раду истражујемо јединствену појаву у историји нашег предратног стрипа, производа тзв. „Београдског круга“, *Тарцанеиу* цртача Николе Навојева и сценаристе Бранка Видића, објављену 1936. године. Тарцанета је прва хероина бројних тарзаноида, имитација оригиналног Бароузовог јунака, Тарзана, који се први пут појављује у роману 1912. Према години појаве овог стрипа, Тарцанета спада и међу прве јунакиње светског стрипа. Навојев је свакако знао за Тарзана, јер су већ снимани филмови са овим, практично, првим супер-херојем светске књижевности, који ће врло брзо освојити светску публику и постасти, такође, и прва поп-икона двадесетог века. Путем романа, филма, стрипова (Харолд Фостер почиње да га црта 1929), касније и телевизије, видео игара, он је прототип свим Суперменима, Спајдерменима, Бетменима, и сличним свемоћним херојима. Тарцанета је стрипски пример коришћења пин-ап модела женскости, са одјецима мита о вамп-жени, дивљакуша из дунгле. Али она није ни у ком случају баналан пример таквог модела. Не само због своје физичке супериорности у односу на мушкарце, већ и чињенице да њена еротичност никад не прелази у вулгарност. У некој другој култури она би одавно постала иконичка појава. У нашој, једва да ико зна за њено постојање. Тарцанета је и доказ да је некадашња стрип-продукција у нашој земљи била понекад корак испред светске! Рецимо, прва таква јунакиња – „Шина, краљица дунгле“ – појављује се у Америци 1937, годину дана касније. Западни историчари стрипа не знају ни данас за примат Тарцанете.

Предраг Тодоровић (1958). Виши је научни сарадник Института за књижевност и уметност у Београду. Објавио је монографије *Планеиџа Дада*. *Историјати и њоеиџика* (2016), *Дадаистички часописи* (2016), *Зениџодадаизам у српској књижевности*, са првим фототипским издањем наших дадаистичких часописа (2022). Приредио је *Анџолоџију српској дадаизма* (2014). Уређивао је тематске бројеве часописа *Трећи ѡроџрам*, *Видиџи* и *Књижевна историја*, посвећене делу Самјуела Бекета и *Зениџу*, као и хрестоматију радова *Beket*, 2010. Коуредник је зборника радова *Аванџарџа: оџ даџе до наџреализма* (2015), као и зборника радова *Манифестџи српске књижевности 20. века* (2022). Објавио је преко седамдесет радова о српској и светској књижевности, авангарди, дадаизму, Бекету, филму, музикологији, теорији жанрова, билингвизму, тривијалној књижевности, поп-култури, како на српском тако и на француском и енглеском језику. Бави се књижевним превођењем са енглеског и француског језика. Члан је Међународног удружења театролога (IFTR), припадник Радне групе Самјуела Бекета (SBWG). Иницирао је успешно завршену обнову гроба Љубомира Миџића 2021. године, поводом стогодишњице часописа *Зениџи*.

Тијана Тропин „Илустровани романи: о неким везама илустрације и стрипа“

Сажетак: Историјска повезаност стрипа и илустрације никад није довођена у сумњу. Међутим, мање се говори о повратном утицају стрипа на илустрацију: о томе како су стриповски поступци – кадрирање, композиција и динамика цртежа – утицали на развој илустрације код нас, утолико чешће што су многи ствараоци били активни и на једном и на другом пољу. Покушаћемо да покажемо ову плодотворну повратну спрегу на неколико упадљивих примера из историје домаће илустрације: ради се о стрип адаптацији романа Јанка Веселиновића *Хајдук Сџанко*, делу Ђорђа Лобачева, као и различитим илустрацијама овог књижевног дела, насталим у распону од више деценија.

Тијана Тропин (Београд, 1977). Докторирала на Филолошком факултету у Београду са тезом „Теоријски аспекти превођења књижевности за децу са становишта студија културе“. Поље рада: књижевност за децу, теорија и поезика превођења и фантастична књижевност. Објавила монографије *Мојтив Аркадије у дечјој књижевности* (2006), *Поезијика превођења за децу* (2022), и више десетина радова у периодичи. Заједно са Станиславом Бараћ уредила зборник *Часописи за децу: југословенско наслеђе (1918–1991)* (2019) а заједно с Бојаном Јовићем зборник *Маринални и маринализовани жанрови у књижевности* (2022). Преводи са немачког и енглеског. Запослена у Институту за књижевност и уметност у Београду у статусу вишег научног сарадника.

